

Sygn. akt III AUa 664/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Rzeźniowiecka

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

SSA Iwona Szybka

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 lipca 2015 r. w Ł.

sprawy **B. G. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o emeryturę

na skutek apelacji B. G. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 3 kwietnia 2014 r. sygn. akt V U 81/14

zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego

i przyznaje B. G. (1) prawo do emerytury od 1 listopada 2013 r.

Sygn. akt III AUa 664/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 grudnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił B. G. (1) prawa do emerytury w obniżonym wieku z uwagi na brak wymaganego stażu 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji z dnia 14 stycznia 2014 r. B. G. (1) wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury wskutek uwzględnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych zatrudnienia przy pracach betoniarskich oraz przy obsłudze urządzeń wibracyjnych. Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z dnia 26 lutego 2014 r. odwołanie ubezpieczonego oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił, że B. G. (1) urodził w dniu (...) W dniu 20 listopada 2013 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie emerytury. B. G. (1) nie był członkiem otwartego funduszu emerytalnego, od 2000 r. jest rencistą. Wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się okresem ubezpieczenia w łącznym wymiarze 25 lat 11 miesięcy i 19 dni, w tym stażem pracy w szczególnych warunkach wynoszącym 7 lat, 9 miesięcy i 27 dni.

Organ rentowy nie zaliczył B. G. (1) do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia:

- od dnia 4 września 1985 r. do dnia 20 czerwca 1991 r. w Przedsiębiorstwie (...) w B. na stanowisku lastrykarza;

- od dnia 8 lipca 1991 r. do 31 października 1997 r. w Przedsiębiorstwie (...) Spółce Akcyjnej w Ł. Oddział w B. na stanowisku posadzkarza.

Sąd ustalił, że w okresie od 4 września 1985 r. do 7 lipca 1991 r. odwołujący się pracował na podstawie umowy o pracę w Przedsiębiorstwie (...) w B. w pełnym wymiarze czasu pracy, a następnie w okresie od 8 lipca 1991 r. do 31 października 1997 r. w Przedsiębiorstwie (...) Spółce Akcyjnej w Ł. Oddział w B., który był następcą prawnym Przedsiębiorstwa (...) w B.. Przedsiębiorstwo to zajmowało się wykonywaniem usług budowlanych na rzecz innych firm.

W okresie od dnia 4 września 1985 r. do 7 lutego 1989 r. B. G. (1) pracował w charakterze lastrykarza, a następnie od 8 lutego 1989 r. do 31 października 1997 r. w charakterze posadzkarza. W świadectwie pracy z dnia 31 października 1997 r. (pkt. 8) wystawionym przez Przedsiębiorstwo (...) Spółkę Akcyjną w Ł. pracodawca nie zaświadczył, że wnioskodawca w okresie zatrudnienia od dnia 8 lipca 1991 r. do dnia 31 października 1997 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Do stałych obowiązków B. G. (1) w całym spornym okresie, zarówno gdy był zatrudniony na stanowisku lastrykarza jak i posadzkarza, należało przygotowywanie podłoża pod betonowe posadzki, wylewanie gotowego betonu na przygotowane podłoże, rozgarnięcie betonu łopatami, poziomowanie betonowych wylewek specjalną wibracyjną maszyną, wycinanie tarczami dylatacji w podłożu betonowym, zalewanie dylatacji lepikiem, kładzenie płytek lastrykowych na posadzkach oraz prace przy budowie wewnętrznych dróg dojazdowych, tj. kładzenie gotowych betonowych krawężników oraz wylewanie wcześniej przygotowanego podłoża pod drogę przez zalewanie gotowym betonem.

W okresie od dnia 4 września 1985 r. do 7 lutego 1989 r. wnioskodawca pracował przy budowie basenu w B., budowie hali sportowej w B. oraz drogi z R. do H.. Do jego obowiązków przy budowie basenu należało skucie starego betonu i wylanie nowego gotowego betonu. Przy budowie hali sportowej odwołujący się pracował budując betonowe posadzki i przy budowie wewnętrznych dróg dojazdowych, do hali musiał przygotować podłoże pod drogę, a więc wybrać ziemię łopatą, podsypać piaskiem, ubić piasek i wylać gotowy beton oraz wyrównać maszyną wibracyjną. Poza tym kładł gotowe betonowe krawężniki przy drodze. W okresie od 8 lutego 1989 r. do 31 grudnia 1989 r. B. G. (1) pracował przy budowie przejścia granicznego w C., gdzie wylewał gotowym betonem stopę pod budynek. W okresie od 21 czerwca 1991 r. do 3 lipca 1991 r. wnioskodawca przebywał na budowie eksportowej w ZSRR (w S.), gdzie pracował jako posadzkarz, zalewał tam gotowym betonem ściany oraz stropy przy budowie budynków hotelowych. Na przełomie lat 1991-1992 ubezpieczony pracował przy budowie budynku ZUS, gdzie wylewał gotowym betonem stropy i słupy wewnątrz budynku oraz kładł płytki lastrykowe. Natomiast w latach 1993-1997 pracował przy budowie elektrowni w O.. Tam również wylewał betonowe posadzki wewnątrz budynku, posypywał posadzki specjalnym proszkiem (durabet), zacierał je specjalną mechaniczną maszyną oraz kładł lastrykowe płytki na betonie.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne. Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, tj. w dniu 1 stycznia 1999 r., posiadali 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych (w przypadku mężczyzn) oraz 15 lat stażu pracy w warunkach szczególnych. W przedmiotowej sprawie kwestią sporną było posiadanie przez wnioskodawcę 15. letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Spełnienie pozostałych przesłanek nie budzi wątpliwości, odwołujący się posiada 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz ukończył 60 lat.

Sam fakt zatrudnienia B. G. (1) w Przedsiębiorstwie (...) w B. w okresie od dnia 4 września 1985 r. do dnia 7 lipca 1991 r. oraz w Przedsiębiorstwie (...) Spółce Akcyjnej w Ł. Oddział w B. w okresie od dnia 8 lipca 1991 r. do 31 października 1997 r. był nie był kwestionowany, wynika z dowodów z dokumentów. Organ rentowy nie uwzględnił ubezpieczonemu tego zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych z uwagi na brak stosownego świadectwa.

B. G. (2) nie dysponował bowiem świadectwem wykonywania pracy w warunkach szczególnych, a to na nim spoczywa ciężar dowodu spornej okoliczności. Sąd Okręgowy podniósł, że ustalenia co do charakteru pracy skarżącego w tym okresie poczynił na podstawie zeznań świadków M. B. i J. B., którzy pracowali razem z wnioskodawcą. Zważywszy, że świadek J. B. był brygadzystą wnioskodawcy, a M. B. jako posadzkarz wykonywał te same prace co B. G. (1), dysponowali oni wiarygodnymi informacjami co do zakresu obowiązków wnioskodawcy oraz warunków, w jakich praca była świadczona. Z dokumentacji pracowniczej wynika, że skarżący pracował na stanowisku lastrykarza, a następnie posadzkarza.

B. G. (1) pracował w przedsiębiorstwie budowlanym, zatem w branży budowlanej należy poszukiwać stanowisk pracy, na których pracę wykonywaną przez wnioskodawcę można byłoby uznać za pracę w warunkach szczególnych. Branży tej dotyczy dział V wykazu A, będącego załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Skarżący twierdził, że taką pracę wykonywał w całym spornym okresie, gdyż wykonywał prace betoniarskie, które są pracami w szczególnych warunkach wymienionymi w wykazie A dział V poz.4 oraz prace przy obsłudze urządzeń i narzędzi wibracyjnych lub uderowych zaliczone do prac w szczególnych warunkach zgodnie z działem XIV poz. 18. Sąd Okręgowy stanowiska wnioskodawcy nie podzielił. Podkreślił, że pracami betoniarskimi są prace przy wykonywaniu mieszanki betonowej i wytwarzaniu z niej gotowych elementów budowlanych (półfabrykatów), a nie przy wylewaniu gotowego betonu na podłoże. Ustawodawca wiąże szczególne warunki pracy z jej uciążliwością. Prace betoniarskie dlatego są pracami w szczególnych warunkach, że praca przy wykonywaniu mieszanki betonowej cechuje się znaczną szkodliwością, z uwagi na składniki używane do jej wytworzenia oraz duże zapylenie przy jej wytwarzaniu, a nadto praca ta jest odpowiedzialna z uwagi na właściwy dobór składników mieszanki. Niewłaściwie wykonany beton i półfabrykaty betonowe, użyte do budowy budynków, mogą doprowadzić do katastrofy budowlanej. Prace wykonywane przez odwołującego się przy wykonywaniu betonowych posadzek jak i wewnętrznych betonowych dróg dojazdowych nie charakteryzowały się taką uciążliwością. Wnioskodawca nie wytwarzał betonu, posadzki, stropy i drogi były zalewane gotowym betonem. Obowiązki wnioskodawcy przy wykonywaniu betonowych posadzek oraz wewnętrznych dróg dojazdowych miały szeroki zakres. Ubezpieczony nie tylko wylewał beton, rozprowadzał go i wyrównywał urządzeniami wibracyjnymi, ale wcześniej musiał przygotować sobie podłoże pod betonowe wylewki, wybierając łopatą ziemię, podsypując podłoże piaskiem, kładąc metalowe szyny. Dodatkowo oprócz tych prac w spornym okresie kładł płytki lastrykowe, gotowe betonowe krawężniki oraz skuwał stary beton (np. przy budowie basenu). Do prac w szczególnych warunkach można zaliczyć wnioskodawcy jedynie prace przy wyrównywaniu posadzek betonowych przy użyciu urządzeń wibracyjnych. Pozostałe prace wykonywane przez ubezpieczonego nie są wymienione w Wykazie A dział V lub dział XIV załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., a skoro tak, to wnioskodawca nie wykonywał prac w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Oprócz bowiem prac, które szkodliwie wpływały na jego zdrowie świadczył także prace w ramach obowiązującego go 8. godzinnego czasu pracy, które takiego charakteru nie miały, tj. przygotowywanie podłoża pod betonowe posadzki oraz drogi, rozgarnianie betonu przy użyciu łopaty, robienie dylatacji w betonie, kładzenie płytek lastrykowych, kładzenie betonowych gotowych krawężników, skuwanie starego betonu. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie pozwolił zatem na poczynienie ustaleń, że B. G. (1) w spornym okresie wykonywał prace w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z tych też względów, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

Wyrok ten zakwestionował w całości apelacją B. G. (1). Sformułował zarzuty: 1/ naruszenia prawa procesowego, mającego wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, co doprowadziło do błędnych ustaleń Sądu, polegających na przyjęciu, że wykonywane w spornym okresie prace przy betonowaniu, nie są pracami wymienionymi w wykazie A dział V poz. 4 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze; 2/ naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 184 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym

charakterze, polegającą na odmowie prawa do emerytury z powodu nieuwzględnienia lat pracy w Przedsiębiorstwie (...) w B. oraz Przedsiębiorstwie (...) Spółce Akcyjnej w Ł., jako pracy w warunkach szczególnych.

W świetle tych zarzutów apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez przyznanie prawa do emerytury ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny ustalił, że B. G. (1) w okresie od 4 września 1985 r. do 31 października 1997 r. wykonywał niemal wyłącznie roboty betoniarskie. (...) to sztuczny kamień powstały ze stwardnienia mieszanki kruszyw mineralnych - piasku, żwiru oraz cementu i wody, czasem ze specjalnymi dodatkami. Świeża mieszanka tych składników jest bezpośrednio po zmieszaniu w maszynie - betoniarce (rzadko ręcznie) w stanie plastycznym lub półpłynnym zbliżonym do ciekłego; taka mieszanka poprawnie jest nazywana mieszanką lub masą betonową, lub po prostu betonem, zaś jej układanie w miejscu przeznaczenia w konstrukcji - betonowaniem, zalewaniem, wylewaniem. Ułożona mieszanka jest najczęściej zagęszczana przy użyciu wibratorów, a jej powierzchnia wyrównywana łąką drewnianą lub stalową i ewentualnie wygładzana packą ręczną lub maszyną (zacieraczką). Ułożony w konstrukcji beton wymaga pielęgnacji przez nawilżanie ewentualne okrycie przed wysychaniem lub mrozem. (...) jest często wzmocniany prętami stalowymi, co określa się zbrojeniem betonu, a taki beton żelbetem. Podłogi betonowe w obiektach budowlanych i nawierzchnie betonowe dróg przeważnie nie są zbrojone.

Wykonywanie podłóg i nawierzchni betonowych obejmowało następujące czynności: wyrównywanie podłoża gruntowego, ustawienie krawężników betonowych (tylko na drogach), ułożenie posypki piaskowej i jej zagęszczenie, ułożenie prowadnic metalowych i łąt, ułożenie mieszanki betonowej i jej zagęszczenie, wyrównanie powierzchni i jej ewentualne wygładzenie albo wzmocnienie środkiem utwardzającym, po wstępnym stwardzeniu betonu nacięcie piłą mechaniczną szczelin dylatacyjnych, pielęgnację betonu (okrycie nawilżanie). Z zasady betonowanie elementów budowlanych jest wykonywane przez brygadę betoniarską, tj. zespół pracowników, w skład którego wchodzi betoniarze i robotnicy. W skład brygady betoniarskiej do lat 80. tych ubiegłego wieku wchodził także: operator betoniarki polowej, znajdującej się w pobliżu betonowanego elementu budowli oraz robotnicy dokonujący zasypu składników do betoniarki. Później i obecnie powszechnie jest dostarczanie na miejsce betonowania gotowej mieszanki betonowej z centralnej wytwórni betonu lub firmy produkującej mieszankę betonową. Składy brygad betoniarskich zmniejszone zostały do betoniarzy i robotników. Korzystanie z dostawy gotowej mieszanki jest szczególnie stosowane przy betonowaniu elementów o dużej objętości betonu, tj. dużych fundamentów, podłóg i nawierzchni betonowych. Powszechną praktyką jest, że brygada betoniarska wykonuje czynności przygotowawcze do betonowania na miejscu, takie jak: oczyszczenie deskowania elementu i jego zwilżenie, ułożenie podkładek pod pręty zbrojeniowe, a w przypadku podłóg i nawierzchni drogowych betonowych - wyrównanie podłoża gruntowego, ułożenie podsypki piaskowej i jej zagęszczenie, przygotowanie prowadnic metalowych, ustawienie krawężników betonowych lub kamiennych gotowych. Czynnością przygotowawczą do betonowania jest też skuwanie powierzchni starego betonu przed ułożeniem świeżego, ma to zapewnić właściwe zespolenie starego betonu z nowym. Powszechny jest pogląd, że roboty betoniarskie obejmują wszystkie wyżej wymienione czynności, a więc także czynności przygotowawcze i wykończeniowe betonu.

Takie właśnie roboty budowlane wykonywał wnioskodawca w spornym okresie, gdyż przedsiębiorstwa budowlane, w których pracował, budowały obiekty przemysłowe i to o specyficznym charakterze, w tym elektrownie oraz inne obiekty o konstrukcji betonowej i żelbetowej. W obiektach tych zdecydowanie przeważały konstrukcje z betonu, drogi wewnętrzzakładowe, podłogi w budynkach, nawierzchnie placów składowych były wykonywane wyłącznie z betonu. W tych okresach, w których B. G. (1) pracował przy budowie hali sportowej i basenu, przy budowie dróg betonowych, przy betonowaniu fundamentów, ścian, słupów, płyt, stropów i podłóg betonowych, wykonywał prace betoniarskie, jako prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A dział V poz. 4. Prace betoniarskie w tym znaczeniu nie muszą obejmować przygotowania mieszanki betonowej.

Inna jest specyfika układania posadzek z płytek lastrykowych. W rozpatrywanych latach płytki układane były przeważnie na warstwie zaprawy cementowej, czyli betonie piaskowym. Część prac posadzkarzy, związanych z

przygotowywaniem zaprawy, można uznać za prace betoniarskie, ale samego układania płytek do takich prac zaliczyć nie można (opinia pisemna biegłego ds. budownictwa k. 58-70).

W latach 1985 r. do 1991 r. B. G. (1) wykonywał tylko prace betoniarskie. W kolejnym okresie zatrudnienia od 8 lipca 1991 r. do 31 października 1997 r. wnioskodawca także wykonywał prace betoniarskie, przy czym początkowo były to prace przy budowie Elektrowni (...), w 1992 r. były to prace przy budowie budynku ZUS, polegające na betonowaniu stropów i słupów betonowych, a od połowy 1993 r. - ponownie przy budowie Elektrowni (...). Układanie płytek lastrykowych miało miejsce tylko podczas pracy przy budowie Elektrowni (...) i trwało przez 3-4 miesiące. Płytki były układane wyłącznie przy wykańczaniu bloku pierwszego, w pozostałych blokach posadzka była wylewana z betonu. W 1997 r. B. G. (1) wykonywał prace betoniarskie przy budowie Elektrowni (...), wylewano tam beton pod turbiny (opinia pisemna biegłego ds. budownictwa k. 58-70, zeznania świadka J. B. k. 91v i e-protokół k. 93, zeznania wnioskodawcy k. 91v i e-protokół k. 93).

Sąd Apelacyjny podzielił uzupełniające zeznania świadka J. B. i wnioskodawcy jako logiczne, przekonujące, spójnie uzupełniające wersję przedstawioną w zeznaniach złożonych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym oraz korelujące z opinią biegłego. Za miarodajną Sąd drugiej instancji uznał także opinię pisemną biegłego ds. budownictwa, za wyjątkiem konstatacji o proporcjonalnym do pozostałych robót zaliczeniu wnioskodawcy do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu układania płytek lastrykowych, gdyż w tej części biegły wnioskował poza tezę dowodową, wkraczając w domenę Sądu. Ocena, czy wykonywana praca stanowi pracę w warunkach szczególnych należy do subsumcji ustaleń faktycznych do danej normy prawnej, a więc należy do organów orzekających. Poza tym opinia biegłego jest fachowa, dokładna i rzeczowa.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego okazała się zasadna, skutkując zmianą zaskarżonego wyroku i uwzględnieniem odwołania.

Uzupełniające postępowanie dowodowe, przeprowadzone w drugiej instancji w myśl reguły art. 382 k.p.c., doprowadziło do odmiennego ustalenia zasadniczej okoliczności spornej, niż przyjął Sąd Okręgowy w podstawie zaskarżonego rozstrzygnięcia. Kwestię pomiędzy stronami sporną stanowiła możliwość zaliczenia B. G. (1) do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. w latach 1985-1991 oraz w Przedsiębiorstwie (...) S.A. w Ł. w latach 1991-1997. Zakwalifikowanie z obu tych stosunków pracy tylko okresu 7 lat 2 miesięcy i 3 dni do stażu pracy w warunkach szczególnych prowadzi do przyjęcia, że ubezpieczony nabył uprawnienia emerytalne.

Jak wskazał Sąd Okręgowy, zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 748) ubezpieczeni urodzeni po dniu 31 grudnia 1948r. uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy o którym mowa w art. 27 ustawy (tj. 25 lat dla mężczyzn). Odnosząc się do samego warunku odpowiednio długiego okresu pracy w warunkach szczególnych należy podkreślić, że zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) winien on wynosić co najmniej 15 lat, a sama praca musi być wymieniona w wykazie A, stanowiącym załącznik do przedmiotowego rozporządzenia, prócz tego ma być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 ust. 1). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach, pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 14 września 2007r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; 19 września 2007r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; 6 grudnia 2007r., III UK 66/07, LEX nr 483283; 22 stycznia 2008r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75, 24 marca 2009r., I PK 194/08, LEX nr 528152).

Decydującą rolę w analizie charakteru pracy B. G. (1) z punktu widzenia uprawnień emerytalnych miała zatem możliwość zakwalifikowania wykonywanej pracy, jako wskazanej w konkretnej pozycji wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz uznania, że praca taka była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Wyrok Sądu pierwszej instancji nie jest prawidłowy, gdyż z dość dokładnych ustaleń w przedmiocie rodzaju i charakteru obowiązków ubezpieczonego w obu spornych okresach zatrudnienia Sąd Okręgowy wyprowadził błędny wniosek, że B. G. (1) nie legitymuje się stażem 15. lat pracy w warunkach szczególnych. Nieprawidłowo Sąd uznał, że pracując na stanowisku posadzkarza i lastrykarza wnioskodawca w ogóle nie wykonywał prac betoniarskich, o jakich mowa w wykazie A dział V poz. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Przede wszystkim przywołać trzeba jurydycznie utrwalony pogląd, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego stanowiska, tylko rodzaj powierzonych mu prac, jako rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 281, z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 413/13, LEX nr 1475167, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 lutego 2013 r., III AUa 1122/12, LEX nr 1286519). Wyniki uzupełniającego postępowania dowodowego nie pozostawiają wątpliwości, że B. G. (1), mimo zatrudnienia na stanowisku posadzkarza i lastrykarza w przedsiębiorstwie budowlanym zajmującym się tzw. dużymi obiektami budowlanymi, wykonywał „prace betoniarskie”, o jakich mowa w wykazie A dziale V poz. 4 załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1993 r.

Zaakcentować należy, że rozporządzenie Rady Ministrów w przywołanym punkcie załącznika nie określa konkretnych zawodów i stanowisk pracy (np. betoniarz), tylko posługuje się dość ogólnym pojęciem „prace (...) betoniarskie”. Natomiast w zarządzeniu Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz do wzrostu emerytury lub renty (Dz. Urz. MB z dnia 6 grudnia 1983 r.) w wykazie A dział V poz. 4 jako „prace zbrojarskie i betoniarskie” określono prace na stanowiskach: 1. zbrojarz, 2. zbrojarz prefabrykatów, 3. betoniarz, 4. zestawiacz surowców i mieszanek, 5. operator betoniarki - betoniarz. Odnosząc się do problematyki wykazów resortowych przywołać trzeba ugruntowane w orzecznictwie zapatrywanie, iż przepisy resortowe, o których traktuje § 1 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. nie stanowią źródła prawa w rozumieniu art. 87 Konstytucji RP, a określenie stanowisk w tych aktach ma znaczenie techniczne i nie jest rezultatem tworzenia, tylko stosowania prawa. Zarządzeniom resortowym przypisuje się charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający. Mogą one więc być pomocne przy dokonywaniu wykładni oraz kwalifikacji stanowisk pracy określonych w załączniku do rozporządzenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., I UK 403/11, LEX nr 1214549, z dnia 14 lutego 2008 r., I UK 313/07, LEX nr 842930, wyrok z dnia 26 maja 2011 r., II UK 356/10, LEX nr 901608, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, III AUa 573/09, OSA G.

2010 nr 1, s. 139). Oznacza to, że wykonywanie pracy na stanowisku określonym w zarządzeniu resortowym, której nie wymieniono w wykazie A załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej. Jednakże w przypadku, gdy rozporządzenie określa stanowisko pracy w sposób ogólny, a zarządzenie resortowe uściśla charakter pracy, obsługiwane urządzenie lub stanowisko pracy, to wówczas nie dochodzi do przekroczenia granic regulacji wskutek ustalenia, że ubezpieczony wykonywał pracę w warunkach szczególnych wskazaną w rozporządzeniu, a stypizowaną w przepisach resortowych. Odmiennie ocenia się wykraczanie w wykazach resortowych poza materię rozporządzenia Rady Ministrów i ustanawianie zupełnie nowych stanowisk pracy. Podsumowując, zarządzenia resortowe nie stanowią źródła prawa, a więc nie można z nich wywodzić uprawnień emerytalnych, ale na etapie stosowania prawa dopuszcza się posiłkowanie ich treścią dla wykładni i właściwej kwalifikacji stanowisk pracy określonych w załączniku do rozporządzenia RM z dnia 7 lutego 1983 r.

Takiej wykładni Sąd Okręgowy w rozpatrywanym przypadku nie dokonał i nie sięgnął do zarządzenia resortowego przy wypełnianiu treści pojęcia „prac betoniarskich”, a zabieg ów być może pozwoliłby uniknąć błędnego twierdzenia, że prace betoniarskie to tylko prace przy wykonywaniu mieszanki betonowej i wytwarzaniu z niej gotowych elementów budowlanych. Prace przy wykonywaniu mieszanki betonowej wykonuje z pewnością „zestawiacz surowców i mieszanek” oraz „operator betoniarki-betoniarz”, a oprócz tych stanowisk w zarządzeniu resortowym wymieniono jeszcze inne prace, w tym na stanowisku „betoniarz”. Ten błędny pogląd doprowadził Sąd pierwszej instancji do niewłaściwego przyjęcia, że skoro wnioskodawca pracował przy wylewaniu gotowego betonu na podłoże, to nie wykonywał prac betoniarskich, a więc do stażu pracy w warunkach szczególnych zaliczyć mu można tylko prace przy wyrównywaniu posadzek betonowych przy użyciu urządzeń wibracyjnych (wykaz A dział XIV poz. 16). Tymczasem czynności, które wykonywał B. G. (1) w obu zakładach budowlanych, za wyjątkiem kilku miesięcy pracy w (...), kiedy to zajmował się wyłącznie układaniem płytek lastrykowych, kwalifikują jego zatrudnienie jako pracę w charakterze betoniarza, co niezbitnie wynika z opinii biegłego z zakresu budownictwa. Nadto w dziale V wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. pod poz. 15 przewidziano „prace przy produkcji betonu kruszywowego”, tak więc sama produkcja betonu - jako sztucznego kamienia powstającego ze stwardnienia mieszanki kruszyw mineralnych - kwalifikuje się z innej pozycji wykazu, niż praca betoniarza.

Sąd Apelacyjny hołduje regule, iż praca w warunkach szczególnych to w istocie określona sytuacja faktyczna, której kwalifikacji prawnej dokonują organy orzekające, a nie biegły, a zatem w sprawach o emeryturę z tytułu wykonywania takiej pracy dowód z opinii biegłego może być dopuszczony wyjątkowo, w celu wyjaśnienia pewnych kwestii technicznych, wymagających wiadomości specjalnych z zakresu technologii, ale nie dla przesądzenia istoty sporu (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 6 maja 2015 r., III AUa 36/15, LEX nr 1733731). Taka sytuacja wystąpiła w sprawie niniejszej. Sąd drugiej instancji uzupełnił postępowanie dowodowe przeprowadzając dowód z opinii biegłego ds. budownictwa w celu ustalenia, czy charakter obowiązków wnioskodawcy odpowiadał charakterowi pracy na stanowisku betoniarza, właśnie z punktu widzenia technologii cechującej „prace betoniarskie”. Biegły w sposób całkowicie jasny stwierdził oraz przekonująco uzasadnił, że prace betoniarskie, to także prace przy wykonywaniu dróg, podłóg betonowych, słupów, stropów i innych nawierzchni betonowych w sytuacji, gdy betoniarze korzystają z gotowej mieszanki betonowej oraz wymienił, na czym polegają wówczas prace betoniarskie z punktu widzenia całego procesu tworzenia betonowej nawierzchni.

B. G. (1) takie właśnie prace wykonywał będąc zatrudnionym w okresie od 4 września 1985 r. do 20 czerwca 1991 r. w Przedsiębiorstwie (...) w B., gdzie do jego obowiązków należało wykonywanie nawierzchni betonowych przy użyciu gotowej mieszanki, a niekiedy tylko beton był na miejscu „dorabiany”. Przygotowanie powierzchni do zalania betonem, wyrównanie oraz dylatacja i pielęgnacja twardniejącego betonu należą do prac betoniarskich i cechują pracę betoniarza, choćby jego stanowisku pracy przypisano nazwę „posadzkarz”. Ubezpieczony wykonywał w tym okresie tylko posadzki betonowe oraz inne nawierzchnie betonowe (drogi, stropy). W orzecznictwie wyrażano już zapatrywania, że praca na stanowisku określonym jako „lastrykarz”, jeśli była ukierunkowana na wykonywanie nawierzchni betonowych czy też wytwarzanie elementów betonowych z użyciem odpowiedniego kruszywa, winna być kwalifikowana jako praca betoniarska w rozumieniu poz. 4 działu V wykazu A załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 czerwca 2013 r., III AUa 993/12, LEX nr 1335586). Sąd Apelacyjny nie stracił przy tym z pola widzenia, że praca na stanowisku lastrykarza czy posadzkarza w budownictwie uprawniała we wcześniejszym stanie prawnym do wzrostu świadczenia, a nie do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku, ponieważ ujęta była w taryfikatorach kwalifikacyjnych, o których mowa w wykazie C załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. Wykaz C uchylony został, wraz z uchyceniem § 18 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., z dniem z dniem 7 czerwca 1996 r. (Dz. U. Nr 63, poz. 292), w związku z wejściem w życie rozporządzenia Rady Ministrów, zmieniającego rozporządzenie w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W orzecznictwie nie ma wątpliwości, że prawo do emerytury w obniżonym wieku nie przysługuje pracownikowi zatrudnionemu stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy pracach wymienionych w wykazie C załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w brzmieniu pierwotnym, przed jego skreśleniem od dnia 7 czerwca 1996 r. (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyrokach z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 93/00, OSNP 2002 nr 14, poz. 337, z dnia 6 maja 2004 r., II UK 344/03, OSNP 2004

nr 23, poz. 407, Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 11 grudnia 2012 r., III AUa 700/12, LEX nr 1312417). Jednakże odmienna jest sytuacja pracownika zatrudnionego - jak wnioskodawca - na stanowisku określonym jako lastrykarz lub posadzkarz, który w rzeczywistości wykonywał prace betoniarskie ujęte w wykazie A rozporządzenia. Nie ma przeszkód prawnych, aby taki ubezpieczony nabył prawo do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Gdy chodzi o okres zatrudnienia od 8 lipca 1991 r. do 31 października 1997 r. w Przedsiębiorstwie (...) S.A. w Ł., to B. G. (1) tylko przez kilka miesięcy w 1993 r. przy pracy w Elektrowni (...) układał płytki lastrykowe w jednym z bloków elektrowni, poza tym wykonywał typowe prace betoniarskie, co potwierdził jego przełożony - świadek J. B. - zarówno w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, jak i zeznając w drugiej instancji. W tej sytuacji przyjęć należało, że B. G. (1) wykazał w postępowaniu sądowym spełnienie spornej przesłanki 15. lat pracy w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nawet gdyby wyłączyć z tego okresu cały 1993 r., to i tak staż pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych w obu przedsiębiorstwach budowlanych przenosi 7 lat 2 miesiące i 3 dni.

Sumując, zasadny okazał się apelacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego, ponieważ Sąd Okręgowy zawężając przyjął, że B. G. (1) wykonując prace betoniarskie na bazie gotowej mieszanki betonowej nie świadczył pracy w szczególnych warunkach.

Skoro B. G. (1) w dniu 1 stycznia 1999 r. posiadał staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15. lat, ogólny staż ubezpieczeniowy w wymiarze 25 lat, wiek 60 lat ukończył w dniu (...)nie jest członkiem OFE, to nabył prawo do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stwierdzając powyższe Sąd drugiej instancji, z mocy art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał B. G. (1) prawo do emerytury od dnia 1 listopada 2013 r., gdyż wniosek o to świadczenie złożony został w dniu 20 listopada 2013 r.

Przewodnicząca: Sędziowie: